

УДК 159.9:355.233.2:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.15>

Олександр КОВАЛЕНКО

ад'юнкт кафедри внутрішніх комунікацій,
Національний університет оборони України
kovalenko79@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8612-3674

СТРУКТУРА УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОГО ПСИХІЧНОГО УТВОРЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил (ПС) оперативного рівня військового управління. У роботі обґрунтовано багатокomпонентну структуру управлінської компетентності та розкрито її системний характер як інтегрального професійного утворення. Автором проаналізовано специфіку професійної діяльності офіцерів ПС, яка характеризується поєднанням організаційних, адміністративних та управлінських функцій, що вимагають здатності до ефективного прийняття рішень та забезпечення злагодженого функціонування системи військового управління в бойових і кризових ситуаціях. **Метою статті** є дослідження та обґрунтування структури управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил оперативного рівня як складного психічного утворення.

Методологія дослідження. Використовуючи методи наукового пізнання (синтез, аналіз, узагальнення), виявлено актуальність поточного дослідження, яка вбачається у важливості діагностування та необхідності імплементації інших підходів, методів та інструментів дослідження структури управлінської компетентності офіцерів ПС як важливого психічного утворення.

Наукову новизну дослідження становить дослідження управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня, яка не знайшла відображення в науковій літературі. Крім того, новизною є розширення традиційного «особистісного компонента» до більш специфічних емоційно-вольового та індивідуально-психологічного, що дозволяє враховувати складну взаємодію різних психологічних факторів у військовому лідерстві, особливо в умовах високого стресу.

Висновки. Обґрунтовано восьмикомпонентну модель управлінської компетентності, яка включає ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, менеджерський, організаційно-управлінський, емоційно-вольовий, індивідуально-психічний і суб'єктний компоненти.

Ключові слова: управлінська компетентність, управлінська діяльність, Повітряні Сили, офіцери оперативного рівня, військове управління.

Oleksandr KOVALENKO

Adjunct at the Department of Internal Communications,
National Defense University of Ukraine
kovalenko79@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8612-3674

THE STRUCTURE OF OPERATIONAL-LEVEL AIR FORCE OFFICERS' MANAGEMENT COMPETENCE AS A PROFESSIONALLY SIGNIFICANT PSYCHOLOGICAL FORMATION: A PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE

Abstract. The article is devoted to the study of the managerial competence of Air Force (AF) officers of the operational level of military command. The work substantiates the multicomponent structure of managerial competence and reveals its systemic nature as an integral professional formation. The author analyzes the specifics of the professional activity of Air Force officers, which is characterized by a combination of organizational, administrative and managerial functions that require the ability to make effective decisions and ensure the coordinated functioning of the military command system in combat and crisis situations. **The purpose** of the article is to study and substantiate the structure of managerial competence of Air Force officers of the operational level as a complex mental formation.

Research methodology. Using methods of scientific knowledge (synthesis, analysis, generalization), the relevance of the current study was revealed, which is seen in the importance of diagnosing and the need to implement other approaches, methods and tools for studying the structure of managerial competence of Air Force officers as an important mental formation.

The scientific novelty of the study is the study of the managerial competence of operational-level Air Force officers, which has not been reflected in the scientific literature. In addition, the novelty is the expansion of the traditional “personal component” to more specific emotional-volitional and individual-psychological, which allows us to take into account the complex interaction of various psychological factors in military leadership, especially in conditions of high stress.

Conclusions. An eight-component model of managerial competence has been substantiated, which includes value-motivational, cognitive, operational-activity, managerial, organizational-management, emotional-volitional, individual-psychic and subject components.

Key words: managerial competence, managerial activity, management, Air Force, operational-level officer, military management.

Постановка проблеми. Досвід збройних конфліктів ХХІ століття підтверджує вирішальну роль ефективного військового управління в досягненні успіху бойових операцій. Еволюція військового мистецтва свідчить про те, що злагодженість та ефективна організація застосування військових підрозділів є визначальними факторами успішного виконання бойових завдань. Військові органи управління координують дії військових структур, забезпечуючи їх оперативність і адаптивність до швидкоплинних змін бойової обстановки.

З огляду на тривалу широкомасштабну війну Російської Федерації проти України особливого значення набуває підвищення рівня управлінської компетентності офіцерів оперативного рівня. Розширення складу Сил Оборони України та перехід на нові принципи організації військового управління зумовлюють необхідність удосконалення підготовки командного складу. Ухвалено рішення щодо формування нових органів військового управління на оперативному рівні, зокрема корпусів, які замінять тимчасові тактичні групи та оперативно-тактичні угруповання. Впровадження бригадно-корпусної системи управління потребує залучення значної кількості підготовлених офіцерів, що підкреслює важливість розвитку їх управлінської компетентності.

Одним із ключових напрямів посилення обороноздатності держави є розвиток Повітряних Сил (ПС), які отримують від міжнародних партнерів сучасні зразки високотехнологічного озброєння та військової техніки. Зокрема, на озброєння Повітряних Сил України надходять літаки F-16 і Mirage 2000, безпілотні літальні апарати Bayraktar TB2, а також зенітні ракетні комплекси Patriot, Hawk, SAMP/T, Skyguard Aspide, IRIS-T, Crotale, NASAMS та інші системи протиповітряної оборони. Усе це вимагає підвищення рівня управлінської підготовки офіцерського складу Повітряних Сил.

Зміщення бойового протистояння в авіаційну та протиповітряну сферу підкреслює важливість ефективного управління відповідними компонентами військових операцій. Крім якісного оснащення, критичне значення має здатність командного складу до ефективного управління військовими підрозділами в умовах динамічної бойової обстановки. Ведення повітряних наступальних операцій є новим викликом для Збройних Сил України, що потребує створення оперативних угруповань Повітряних Сил і відповідних органів управління. Важливим фактором успішної діяльності в цій сфері є розвинені лідерські якості командирів, які сприяють підвищенню боєздатності та злагодженості підрозділів.

З огляду на ці виклики вдосконалення управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил на оперативному рівні стає пріоритетним завданням їх професійної підготовки. Розв'язання цього питання сприятиме підвищенню ефективності бойових дій і забезпеченню стабільного розвитку Збройних Сил України.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Дослідженню проблеми розвитку управлінської компетентності керівників присвячено праці В. Олійника (професійне зростання керівників), О. Борисюк (розвиток управлінської компетентності офіцерів поліції), Л. Карамушки (психологічні основи професійного розвитку керівних кадрів), О. Бондарчук (розвиток психологічної компетентності управлінців), Т. Мацевко (розвиток управлінської компетентності офіцерів), В. Маслова (теоретико-методичні засади моделювання фахової компетентності керівників), С. Калашнікової (розвиток професіоналізму керівників закладів освіти), С. Сисоевої (інтерактивні технології навчання дорослих) та інші.

Проте проведений аналіз наукової літератури засвідчив, що проблему управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил оперативного рівня та висвітлення її психологічних особливостей досліджено недостатньо.

Мета статті – на основі теоретико-методологічного аналізу обґрунтувати структуру управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил оперативного рівня як складного психічного утворення.

Виклад основного матеріалу. В. Ягупов розглядає професійну компетентність як багатовимірне поняття, що включає кілька ключових складників. Зокрема, він виділяє ціннісно-мотиваційний аспект, який визначає внутрішню зацікавленість і ставлення спеціаліста до своєї діяльності. Когнітивний компонент охоплює необхідний обсяг знань, якими повинен володіти фахівець. Поведінково-діяльнісний аспект характеризується сформованими навичками та методами виконання професійних завдань. Окрім цього, рефлексивний компонент включає здатність до самоаналізу, контролю власних дій та прогнозування наслідків своєї професійної діяльності [11, с. 40].

Науковці акцентують увагу на тому, що поняття «управлінська компетентність» слід трактувати як інтегральну якість суб'єкта управління, яка характеризується поєднанням ключових елементів, необхідних для ефективного виконання управлінських функцій. Ця якість включає ціннісно-мотиваційні, світоглядні та комунікативні аспекти, які знаходять своє відображення в знаннях, навичках і здібностях суб'єкта. Вказані компоненти можуть бути виражені через конкретні поведінкові прояви, що є доступними для спостереження [1, с. 121].

Професійна діяльність офіцерів Повітряних Сил на оперативному та стратегічному рівнях має чітко виражений організаційно-управлінський характер, що зумовлює специфіку реалізації ними посадових обов'язків і безпосередньо впливає на успішність ведення операцій (бойових дій, бойового застосування) військових частин і підрозділів цього виду ЗС [8, с. 165].

Управлінська компетентність офіцерів Повітряних Сил інтегрується у військово-професійну компетентність як її важлива складова частина. Ця компетентність відображає здатність і готовність офіцерів до управлінської діяльності, яка базується на когнітивно-діяльнісному, особистісно-мотиваційному, емоційно-регуляційному та лідерсько-організаційному компонентах. Вона є основою ефективного виконання посадових обов'язків у системі військового управління [2, с. 863].

Освоєння офіцерами Повітряних Сил усіх аспектів управлінської діяльності на відповідному рівні військового управління в Збройних Силах України передбачає необхідність оволодіння мистецтвом ефективного керівництва як окремими структурними підрозділами органів управління (управліннями, відділами, відділеннями, групами), так і підпорядкованими військовими угрупованнями (об'єднаннями, з'єднаннями, військовими частинами, підрозділами). Це висуває на перший план проблему професіоналізму у сфері управління та підвищення ефективності керівництва в системі військового управління [4, с. 485].

З огляду на досвід організаційно-управлінської діяльності офіцерів Повітряних Сил Збройних Сил України (далі – ПС ЗС України) було зроблено висновок, що їх управлінська компетентність на рівні оперативного управління характеризується такими ключовими аспектами:

- комплексністю готовності та здатності, адже управлінська компетентність включає не лише підготовленість до виконання управлінських функцій, але й здатність і готовність до реалізації управлінської діяльності у визначеній ланці військового управління;
- інтегративним характером компетентності, адже управлінська компетентність офіцерів ПС оперативного рівня є невіддільною частиною їх військово-професійної компетентності, співіснуючи у структурі професійної компетентності разом із фаховою;
- лідерськими якостями, необхідними для успішного виконання функцій у межах оперативного та стратегічного управління, зокрема в організаційно-управлінській діяльності;
- критичним мисленням та креативним підходом, що передбачає здатність офіцерів ПС оперативного рівня до критичного осмислення управлінських завдань і застосування творчого підходу для реалізації своїх посадових функцій у межах військового управління;
- досвідом управлінської діяльності, який дозволяє офіцерам ПС оперативного рівня брати участь у прийнятті управлінських рішень та самостійно виконувати службові завдання. Це забезпечується завдяки набутим знанням, навичкам, професійно важливим якостям й індивідуальним здібностям, що сприяють ефективній реалізації управлінської компетентності.

Будь-яка посадова особа, яка виконує роль начальника в системі військового управління ЗС України, повинна володіти необхідними навичками та знаннями для ефективного впливу на підлеглих. Цей вплив спрямований на оптимізацію результативності роботи як окремих військовослужбовців, так і груп, відділів, управлінь та всієї системи управління. У своїй діяльності офіцер оперативного рівня повинен орієнтуватися на досягнення стратегічних цілей, керуючи підлеглими в умовах виконання бойових чи спеціальних завдань [6, с. 119].

Крім того, управлінська компетентність офіцера оперативного рівня охоплює знання та практичні навички в галузі військового менеджменту, які дозволяють йому успішно реалізовувати функції мотивування, управління, планування, організації та контролювання. Важливим складником компетентності є розвиток таких особистісних і професійних якостей, як лідерство, домінантність, витривалість, об'єктивність, раціональність, емпатійність, відповідальність, надійність і професійна суб'єктність [1, с. 65].

Ефективність управлінської діяльності офіцера оперативного рівня значною мірою визначається рівнем сформованості його управлінської компетентності, яка слугує основою для забезпечення високого рівня функціонування системи військового управління в умовах сучасних викликів і завдань [11, с. 40].

Т. Мацевко вважає, що рівень управлінської компетентності майбутнього спеціаліста визначається ступенем оволодіння необхідними компетенціями в управлінській діяльності на оперативному рівні військового керівництва. Вона формується під впливом комплексу факторів, серед яких вимоги до керівника, обсяг функціональних обов'язків, специфіка управлінської діяльності та сформовані в професійному середовищі критерії ефективності управлінських процесів [3, с. 244].

Зміст управлінської компетентності керівників, відповідно до наукових досліджень, охоплює низку ключових складників, що впливають на їх здатність ефективно здійснювати управлінські функції в умовах військової діяльності. Зокрема, ця компетентність передбачає всебічне розуміння управлінських процесів, включаючи знання особливостей індивідуальної та групової поведінки, методів системного

аналізу, а також принципів планування, контролю та використання кількісних методів для ухвалення управлінських рішень [5, с. 85].

Важливим аспектом управлінської компетентності є здатність передбачати можливі наслідки від застосування управлінських рішень, як позитивні, так і негативні. Це дозволяє знижувати потенційні ризики та забезпечувати стабільність і ефективність організаційних процесів у складних і непередбачуваних умовах військової діяльності [7, с. 295].

Управлінська компетентність офіцерів ПС оперативного рівня є складним психічним явищем, яке характеризується системністю, міжпредметним характером та інтегрованістю різних складників. Це явище включає сукупність компонентів, які забезпечують ефективне виконання управлінських функцій. Для визначення управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня ми спираємось на суб'єктно-діяльнісний методологічний підхід. Відповідно до цього підходу компетентність фахівця формується через взаємодію його суб'єктивних якостей і діяльності, що відповідають вимогам і принципам професійної діяльності [2, с. 865].

У науковій літературі представлено різні підходи до структурування компонентів професійної компетентності, зокрема управлінської. Один із таких підходів запропонував Т. Мацевко, детально розглядаючи складники управлінської компетентності майбутніх магістрів військового спрямування. Зокрема, він виокремлює мотиваційний компонент, який відображає прагнення до професійного розвитку, кар'єрного зростання і самоствердження в управлінській сфері. Емоційно-вольовий компонент охоплює такі особистісні характеристики, як стресостійкість, гнучкість, надійність, терплячість і наполегливість, що є важливими для ефективного керівництва в складних умовах [3, с. 245].

На думку В. Ягупова, центральну роль у структурі психіки відіграє ціннісно-мотиваційний компонент, оскільки саме цінності впливають на вибір професійного шляху, а мотивація формується як стійке психічне явище, що має важливе значення для професійної діяльності. Вона слугує рушійною силою, яка забезпечує активність і стабільність у виконанні службових обов'язків, сприяючи досягненню високих

результатів в управлінській діяльності офіцерів у військовій сфері [1, с. 38].

У психіці людини когнітивний складник включає сукупність знань у сфері загального та військового управління, психолого-педагогічних аспектів, а також здатність аналізувати й засвоювати управлінський досвід на оперативному рівні. Операційно-діяльнісний компонент відображає вміння працювати з управлінською інформацією, здійснювати її аналіз і синтез, а також застосовувати сучасні управлінські методи та технології [9, с. 44].

Відокремлюється особистісний компонент, який пов'язаний зі здатністю до рефлексії, критичної самооцінки та прийняття відповідальності за ухвалені рішення та їх наслідки в управлінській діяльності [11, с. 48].

Аналіз і систематизація результатів наукових досліджень, їх узагальнення, а також урахування сучасних методологічних підходів до визначення структури професійної компетентності в різних галузях діяльності дозволяють визначити ключові складники управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил оперативного рівня. На нашу думку, в структурі управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня мають бути ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, менеджерський, організаційно-управлінський, емоційно-вольовий, індивідуально-психічний і суб'єктний компоненти.

Таким чином, аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень, з'ясування феномену управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня дає змогу узагальнити наукові підходи учених до визначення структурних компонентів управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня і навести загальне смислове наповнення кожного з них. Узагальнену структуру управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня (далі – офіцерів) представимо у вигляді восьмикомпонентної структури (табл. 1).

Розглянута восьмикомпонентна структура являє собою більш комплексний і нюансований підхід до концептуалізації управлінської компетентності офіцерів оперативного рівня, ніж обґрунтовували вчені раніше. Ця розширена структура пропонує кілька значних переваг із наукової точки зору.

Отже, обґрунтовуємо управлінську компетентність офіцерів ПС оперативного рівня військового управління як професійно важливе психічне утворення, що характеризує їх мотиваційну готовність, підготовленість, як теоретичну, так і практичну, здатність як суб'єкта оперативної ланки військового управління до професійної управлінської діяльності. Ця діяльність включає сукупність знань, навичок, досвіду та особистісних якостей, які дозволяють офіцерам успішно виконувати завдання з управління підлеглими підрозділами, планування та організації бойових дій, прийняття рішень у складних і динамічних умовах і взаємодію з іншими родами військ і державними структурами, та містить ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, менеджерський, організаційно-управлінський, емоційно-вольовий, індивідуально-психічний і суб'єктний компоненти.

Структура управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил є методологічно обґрунтованою та універсальною, проте може бути адаптована до специфіки діяльності конкретної посадової особи в органі військового управління. На управлінському рівні ця структура подібна до компетентності будь-якого менеджера, але має свою професійну специфіку, зумовлену фаховою спрямованістю та об'єктом управління, наприклад, підрозділами бригади тактичної авіації чи зенітно-ракетної бригади.

Висновки. Управлінська компетентність офіцерів ПС оперативного рівня військового управління є багатокомпонентною й охоплює різноманітні аспекти, які забезпечують успішне виконання офіцерами їх функцій управління в умовах бойових і кризових ситуацій.

В офіцерів Повітряних Сил оперативного рівня військового управління професійна діяльність має багатогранний характер, що охоплює організаційні, адміністративні, управлінські та менеджерські аспекти. Така багатфункціональність вимагає від офіцера здатності до ефективного виконання завдань, пов'язаних із координацією, прийняттям рішень і забезпеченням функціонування системи військового управління.

Управлінська компетентність офіцерів ПС оперативного рівня є багатокомпонентним і багатогранним утворенням, яке визначає їх

Таблиця 1

**Восьмикомпонентна структура управлінської компетентності офіцерів ПС
оперативного рівня**

Компоненти	Зміст компонента управлінської компетентності офіцерів
Ціннісно-мотиваційний	Визначає рівень особистісної мотивації офіцера, його ціннісні орієнтації, а також усвідомлення ролі та місії, які він виконує як військовий керівник. До важливих аспектів відносимо: мотивацію до служби, морально-етичні цінності, готовність до самопожертви, ціннісні орієнтації в управлінні
Когнітивний	Включає знання, інтелектуальні здатності та когнітивні навички й уміння, необхідні для управління на оперативному рівні. Важливими аспектами є: теоретичні управлінські знання, аналітичні здатності, критичне практичне – управлінське – мислення, здатність виявляти загрози, аналізувати обстановку та приймати оптимальні рішення для досягнення поставлених цілей, прогнозування та планування
Операційно-діяльнісний	Практичне застосування знань і навичок у процесі управління, тобто безпосередньо здатність до реалізації управлінських функцій в реальних умовах. До важливих аспектів відносимо: організацію та координацію, уміння організовувати роботу підрозділів, координувати дії на всіх етапах виконання бойових завдань; прийняття рішень у стресових ситуаціях; здатність реалізовувати прийняті рішення та плани, мобілізувати ресурси, вести управлінський контроль; технічні навички та вміння офіцера
Менеджерський	Містить знання та уявлення про особливості й умови управлінської діяльності, усвідомлення цілей і завдань, уміння керувати людьми та процесами, оцінювати та аналізувати умови виконання завдань, оптимізувати управлінські процеси, актуалізувати професійний досвід, застосовувати управлінські методи та стратегії, виробляти управлінські рішення для досягнення запроєктованих результатів. До важливих аспектів відносимо: лідерські якості, управління ресурсами, застосування управлінських технологій, оптимізацію процесів
Організаційно-управлінський	Навички управління організацією та її підрозділами в умовах військового управління, здатність організовувати та координувати роботу підрозділів для досягнення максимальних результатів, організовувати чітку структуру управлінських процесів для забезпечення результативності, вміння встановлювати контроль за виконанням завдань, оцінювати досягнуті результати та коригувати плани в разі необхідності
Емоційно-вольовий	Психічна стійкість, емоційна врівноваженість та волевові якості офіцера, що дозволяють йому ефективно діяти під час бойових дій та у складних умовах. До важливих аспектів відносимо: емоційну стійкість, як здатність контролювати свої емоції в стресових ситуаціях, не піддаватися паніці, приймати обґрунтовані рішення навіть у критичних обставинах; самоконтроль як уміння контролювати свої емоції та реакції, залишатися врівноваженим у складних ситуаціях; волева стійкість як готовність не відступати від виконання завдань, рішучість у прийнятті складних рішень, навіть якщо це пов'язано з високими ризиками; мотивація підлеглих як уміння підтримувати моральний дух підлеглих у важких ситуаціях
Індивідуально-психічний	Особистісні та професійні особливості офіцера, його психічний стан, психоемоційна готовність до військової служби. Важливими аспектами є: здатність витримувати психоемоційні навантаження, не втрачати вміння приймати рішення під час стресу; спостережливість, здатність до швидкого оброблення інформації, оцінювання ситуації з різних поглядів; прагнення до постійного вдосконалення своїх управлінських знань, навичок і умінь, самоконтроль
Суб'єктний	Містить самоусвідомлення офіцера як суб'єкта управлінської діяльності, його здатність до самооцінювання та самовдосконалення, рефлексію рівня власної підготовленості, спроможностей і можливостей. До важливих аспектів відносимо: самовизначення як розуміння своїх сильних та слабких сторін, здатність працювати над удосконаленням своїх слабких аспектів; готовність нести відповідальність за свої рішення та дії, включаючи їх наслідки; ініціативність як уміння проявляти ініціативу у розв'язанні управлінських завдань без постійної вказівки з боку керівництва

професійну спроможність до ефективного управління військовими підрозділами. У структурі управлінської компетентності офіцерів ПС оперативного рівня мають бути ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, менеджерський, організаційно-управлінський, емоційно-вольовий, індивідуально-психічний і суб'єктний компоненти.

Поглиблена теоретична диференціація моделі забезпечує більшу теоретичну точність, розрізняючи тісно пов'язані, але концептуально різні аспекти управлінської компетентності. Зокрема, відокремлення операційно-діялісного та організаційно-управлінського компонентів дозволяє більш цілеспрямовано розвивати та оцінювати їх. Включення спеціального

управлінського компонента відображає сучасне розуміння менеджменту як окремого набору навичок, що виходять за межі простого виконання діяльності, визнаючи важливість оптимізації процесів та стратегічного лідерства.

Розширення від єдиного «особистісного компонента» до більш специфічних емоційно-вольових й індивідуально-психологічних компонентів визнає складну взаємодію між різними психологічними факторами у військовому лідерстві, особливо в умовах високого стресу. Восьмикомпонентна структура краще відображає унікальні вимоги військового управління на оперативному рівні, де психологічна стійкість, емоційний контроль і суб'єктивна обізнаність відіграють вирішальну роль у бойових ситуаціях.

Більш диференційована структура відповідає підходам теорії систем до компетентності, визнаючи, що управлінські здібності виникають у результаті взаємодії багатьох різних, але взаємопов'язаних компонентів. Надаючи більш точні визначення кожного компонента, восьмикомпонентна модель пропонує покращену валідність конструкту, що дозволяє більш

точно вимірювати та оцінювати управлінську компетентність.

Суб'єктивний компонент конкретно стосується аспектів розвитку та самовдосконалення управлінської компетентності, підкреслюючи важливість постійного професійного розвитку для військових лідерів. Розширена структура краще відображає комплексний характер командних обов'язків на оперативному рівні, зокрема розмежування між технічними навичками (оперативно-діяльними) і організаційними здібностями.

Таким чином, ця восьмикомпонентна модель забезпечує більш науково обгрунтовану основу для розуміння, розвитку й оцінювання управлінської компетентності офіцерів оперативного рівня Повітряних Сил, особливо в складних і відповідальних умовах, в яких їм доводиться діяти.

Перспективами подальших наукових пошуків є дослідження професіогенезу, розроблення критеріїв і показників діагностування психологічних аспектів управлінської компетентності офіцерів Повітряних Сил Збройних Сил України, професіоналів військового управління оперативного рівня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисюк О.М. Психологічні особливості розвитку управлінської компетентності у майбутніх офіцерів національної поліції України : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» ; Нац. університет цивільного захисту України. Харків, 2017. 314 с.
2. Коваленко О.В. Вплив особистісних характеристик на формування управлінської компетентності у офіцерів оперативного рівня: психологічний аналіз. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 3(37). С. 861–871. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3\(37\)-861-871](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-861-871)
3. Мацевко Т.М. Управлінська компетентність офіцерів військово-соціального управління. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. № 1 (44). С. 242–246.
4. Поздишев С.О. Психологічний аналіз професіограми офіцера оперативно-тактичної підготовки до управлінської діяльності. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 26. С. 478–493.
5. Пристай О.В. Психологічні умови формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти : дис. ... д-ра філософії : 053 «Психологія» ; Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. 234 с.
6. Сафін О.Д. Психологія управлінської діяльності командира : навч. посіб. Хмельницький : Вид-во АПВУ, 1997. 149 с.
7. Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого-педагогічна проблема / В.І. Свистун та ін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні та психологічні науки : наукове видання*. 2013. № 4(69). С. 291–301. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/2747>
8. Тарасюк Ю.М. Формування управлінської компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із військового управління. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 26. 2020. С. 164–167. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/26.32>
9. Тракалюк О.Л. Розвиток фахової компетентності посадових осіб кадрових органів Збройних сил України у системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» ; Нац. університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2020. 253 с.
10. Ягупов В.В. Військова психологія: методологія, теорія та практика : підручник. Київ : Psyhobook, 2023. 517 с.

11. Ягупов В.В. Суб'єктно-діяльнісний підхід до обґрунтування термінології професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту Збройних сил України як офіцерів і педагогів. *Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів* : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 366 с. С. 31–52. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/39463>

REFERENCES:

1. Borysiuk, O.M. (2017). *Psykholohichni osoblyvosti rozvytku upravlinskoi kompetentnosti u maibutnikh ofitseriv natsionalnoi politsii Ukrainy* [Psychological features of the development of managerial competence in future officers of the National Police of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kharkiv: National University of Civil Defense of Ukraine [in Ukrainian].
2. Kovalenko, O.V. (2024). *Vplyv osobystisnykh kharakterystyk na formuvannia upravlinskoi kompetentnosti u ofitseriv operatyvnoho rivnia: psykholohichniy analiz* [The influence of personal characteristics on the formation of administrative competence in the operative level: a psychological analysis]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Prospects and innovations of science*, 3(37), 861–871. Retrieved from [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3\(37\)-861-871](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-861-871) [in Ukrainian].
3. Matsevko, T.M. (2015). *Upravlinska kompetentnist ofitseriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia* [Management competence of military-social management officers]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 1 (44), 242–246 [in Ukrainian].
4. Pozdyshev, S.O. (2014). *Psykholohichniy analiz profesiohramy ofitsera operatyvno-taktychnoi pidhotovky do upravlinskoi diialnosti* [Psychological conditions for the formation of managerial competence of heads of secondary education institutions]. *Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of modern psychology*, Vyp. 26, 478–493 [in Ukrainian].
5. Prystai, O.V. (2023). *Psykholohichni umovy formuvannia upravlinskoi kompetentnosti kerivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Psychological conditions for the formation of managerial competence of heads of secondary education institutions]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University [in Ukrainian].
6. Safin, O.D. (1997). *Psykholohiia upravlinskoi diialnosti komandyria* [Psychology of the commander's managerial activities]. Khmelnytskyi: APVU [in Ukrainian].
7. Svystun, V.I., Yahupov, V.V., Kryshal, M.A., & Korol, V.M. (2013). *Upravlinska kultura i kompetentnist kerivnykiv yak systemna psykholohopedahohichna problema* [Management culture and competence of managers as a systemic psychological and pedagogical problem]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. № 4(69), 291–301. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/2747> [in Ukrainian].
8. Tarasiuk, Yu.M. (2020). *Formuvannia upravlinskoi kompetentnosti u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv iz viiskovoho upravlinnia* [Formation of managerial competence in the process of professional training of future specialists in military management]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 26, 164–167. Retrieved from DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/26.32> [in Ukrainian].
9. Trakaliuk, O.L. (2020). *Rozvytok fakhovoi kompetentnosti posadovykh osib kadrovyykh orhaniv Zbroynykh syl Ukrainy u systemi pisliadiplomnoi osvity* [Development of professional competence of officials of personnel bodies of the Armed Forces of Ukraine in the postgraduate education system]. *Candidate's thesis*. – Kyiv: Ivan Chernyakhovsky National Defense University of Ukraine [in Ukrainian].
10. Yahupov, V.V. (2023) *Viiskova psykholohiia: metodolohiia, teoriia ta praktyka: pidruchnyk. – Military psychology: methodology, theory and practice: textbook*. Kyiv: Psychobook [in Ukrainian].
11. Yahupov, V.V. (2024) *Subiektno-diiialnisnyi pidkhid do obgruntuvannia terminolohii profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv – fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu Zbroynykh Syl Ukrainy yak ofitseriv i pedahohiv* [Subject-activity approach to substantiating the terminology of professional and pedagogical training of future officers – specialists in physical education and sports of the Armed Forces of Ukraine as officers and teachers]. *Diiialnisni zasady pidhotovky maibutnikh kompetentnykh fakhivtsiv v umovakh suchasnykh vyklykiv: monohrafiia – Activity principles of training future competent specialists in the conditions of modern challenges: monograph*, (pp. 31–52). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/39463/> [in Ukrainian].